

**Bedömarutlåtande efter utvärdering av
huvudområdet Latin vid Uppsala
universitet, Språkvetenskapliga fakulteten**

2020-09-03

Uppdrag och förutsättningar

Bedömarpanelens uppdrag har bestått i att utifrån universitetets kriterier för utbildningsutvärdering enligt Riktlinjer för Uppsala universitets modell för utbildningsutvärderingar (UFV 2015-475) och med stöd i Språkvetenskapliga fakultetsnämndens modell för kvalitetsuppföljning och utbildningsutvärderingar 2017-2022 (Språkfak 2018/13) utvärdera huvudområdet Latin vid Uppsala universitet. Språkvetenskapliga fakultetsnämnden har valt att som grundprincip använda huvudområde som utvärderingsenhet inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Perioden som ska utvärderas motsvarar läsåren 2018–2019.

Underlag och genomförande

Underlaget för bedömarpanelens utgörs av en självvärdering, platsbesök samt ett dokumentationspaket omfattande bland annat kursplaner, utbildningsplaner och kursrapporter, se vidare bilaga 1.

Efter att ha tagit del av självvärderingar och kompletterande dokumentation från huvudämnena samt övergripande information om Uppsala universitet gjorde panelen ett platsbesök den 20–24 april 2020, och träffade då företrädare för samtliga huvudämnen. På grund av den pågående coronapandemin genomfördes detta besök virtuellt med hjälp av videokonferensprogrammet Zoom.

Inom panelen gjordes en arbetsfördelning så att en senior panelmedlem tog huvudansvaret för varje huvudämne, med ytterligare en senior medlem som andraläsare. Vidare ansvarade studeranderepresentanterna för bevakning av vissa aspekter i alla huvudämnen, huvudsakligen rörande Mål 7 och Mål 8, samt punkter under rubrikerna 2. *Övriga aspekter av vikt för utbildningens kvalitet* och 3. *Övriga aspekter*. Samtliga panelmedlemmar deltog i alla möten under platsbesöket, bortsett från några få tillfällen då en panelmedlem hade förhinder.

Efter platsbesöket har detta utlåtande skrivits av den för huvudämnet ansvariga panelmedlemmen med hjälp av andraläsaren, studentrepresentanterna och övriga panelmedlemmar.

Bedömarpanelen har haft följande sammansättning:

- Hans Lindquist, professor emeritus i engelska, Malmö universitet (ordförande)
- Hanne Leth Andersen, rektor, professor i universitetspedagogik, Roskilde Universitet
- Marcus Eng, studiebevakare vid Uppsala Studentkår (studeranderepresentant)
- Riho Grünthal, professor i finsk-ugrisk språkforskning, Helsingfors universitet
- Magdalena Sörlle, masterstudent i svenska, Uppsala universitet (studeranderepresentant)
- Gunhild Vidén, professor emerita i latin, Göteborgs universitet

Sammanfattande utlåtande

I utlåtandet bedöms två program, *Kandidatexamen i Latin* och *Masterexamen i Latin*. Först diskuteras generella aspekter av verksamheten inom programmen. Därefter kommenteras kort uppfyllandet av varje examensmål enligt Högskoleförordningen. Därvid kommer hänsyn att tas till att examensmålen skiljer sig mellan kandidatnivån och masternivån.

I inledningen till självvärderingen för kandidatprogrammet beskrivs uppbyggnaden av utbildningen. Ämnet kommenterar där explicit det som är ett generellt problem för språkutbildningarna, nämligen det stora bortfallet av studenter på A-kursen. Man ser förklaringen i dåliga förkunskaper i grammatik, ovana vid språkstudier och bristande förberedelse för den höga studietakten. Det är heller inte ovanligt med studenter som läser latin parallellt med andra studier, något som förstås gör det svårt att genomföra ett heltidsstudium. För de studenter som genomför grundkursen och fortsätter sina studier är retentionen däremot betydligt bättre. Man har i ämnet också gjort ett stort arbete med att utveckla läromedel som passar för nivån. Ämnet signalerar dock ett problem i relationen mellan kvantitet och kvalitet i textstudiet: textmängden på C-kursen förefaller vara i mäktigaste laget, men samtidigt skapar den så kallade examineriska undervisningen, dvs att de studenter som visat tillfredsställande aktivitet i lektionsarbetets textstudier inte examineras på nytt på dessa texter, ett problem genom att texter inte repeteras och kunskaperna därigenom befästs. På C-nivån har man lyckats ge stöd genom lite fler timmars undervisning, men man berör här ett generellt problem för studier av språk som upplevs ha hög svårighetsgrad för studenter som

utgår från svenska: textstudium är vägen in i språket, för en god språkbehärskning krävs omfattande textstudier, inte minst tydligt i fråga om latin där i stort sett varje ny författare, epok och/eller genre bjuder på nya språkliga element, men tiden för att befästa dessa studier är alltför begränsad. Detta är något som delvis kan avhjälpas genom insatser av den typ man genomfört i ämnet, dvs ökad undervisning, men detta är troligen en lösning som ämnet har ytterst begränsad tillgång till av ekonomiska och lärarmässiga skäl.

En möjlighet vi skulle vilja föreslå ämnet är att fortsätta arbeta med mentorsprogram på de lägre nivåerna. De längre komna studenterna får träning i att förmedla sina färdigheter och kunskaper och identifiera andras problem med förståelsen av de språkliga mekanismerna (jämför mål 3 och 4) medan de färskare kan få hjälp med sådan basal övning som sällan ryms inom ramen för ordinarie undervisning. Detta skulle möjligen kunna bidra till att minska avhoppet på A-nivå (men hjälper förstås inte i de fall där de studerande i praktiken inte lägger heltid på studierna). På mera avancerad nivå har studenterna en klarare bild och högre motivation för att utbilda sig i klassisk mening.

I masterutbildningen har ämnet ett kurspaket på 11 delkurser förutom uppsatskurserna, några obligatoriska och några valbara. Fördelningen mellan dessa är inte glasklar: i självvärderingen sägs att "vi vill att (studenterna) inleder studierna på den nivån genom att läsa 4 textkurser", men det är inte riktigt tydligt om det är en rekommendation eller ett obligatorium. Kurspaketet innehåller en god blandning av textkurser, lingvistik och metodkurser. Vi noterar också att ämnet utnyttjar de fina resurser som ligger i att latinister från Carolina engageras i undervisningen. Den kopplingen till biblioteket och dess verksamhet bör vara en bidragande orsak till uppfyllelsen av vissa mål. Mer övergripande teori- och metodstudier verkar inte vara inlagt i utbildningen. Som en allmän rekommendation skulle vi vilja föreslå ämnet att överväga införandet av en kurs motsvarande grekiskans Aktuella forskningsområden. En sådan kurs ger ökad möjlighet till flexibilitet i utbudet av teori- och metodutbildning, och bör dessutom kunna samläsas med studerande i grekiska.

Nedan återges Högskoleförordningens examensmål för kandidat- och masterexamina med korta kommentarer om måluppfyllelse. Numreringen utgår från kandidatexamen; motsvarande mål för masterexamen har inordnats för jämförbarhetens skull.

Kunskap och förståelse

Mål 1

För kandidatexamen skall studenten visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.

För masterexamen skall studenten

- visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet såväl brett kunnande inom området som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och
- visa fördjupad metodkunskap inom huvudområdet för utbildningen.

Bedömning

Kandidatexamen: Målet uppfylls under utbildningens gång. I utbildningen finns en progression som innebär att den första terminens studier lägger mest vikt vid färdighetsträningen och att den vetenskapliga skolningen ökar gradvis under utbildningen. Ämnet pekar på behovet av nivåanpassad kurslitteratur och övrigt material, och är igång med ett omfattande arbete med detta. För undervisning i nybörjarspråk på universitetsnivå är detta ett generellt problem, då de flesta nybörjarböcker antingen ligger på en för basal och icke forskningsanknuten nivå, eller är föråldrade och uppfattas som svårförståeliga av de studerande. Ämnet bör ha en eloge för detta arbete, och man kan hoppas att lärarna hinner vidareutveckla det.

Masterexamen: Målet uppfylls genom det självständiga arbetet.

Rekommendation

Kandidatexamen: Det närbesläktade ämnet grekiska har ett tydligare fokus på att synliggöra de vetenskapliga perspektiven i sina kursplaner, och vi vill rekommendera latin att på motsvarande sätt lyfta fram dessa moment i sina kursplaner.

Master: Vi föreslår ämnet att reflektera över en kurs i Aktuella forskningsområden, se ovan under Sammanfattande utlåtande.

Färdighet och förmåga

Mål 2

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer.

För masterexamen skall studenten visa förmåga att kritiskt och systematiskt integrera kunskap och att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer även med begränsad information.

Bedömning

Kandidat: Målet examineras primärt i kandidatuppsatsen, men övas och examineras också i stigande grad från B och uppåt. Vår bedömning är att målet uppfylls.

Master: Även här är det primärt genom examensarbetet som övning och examination försiggår, men man har också inslag av PM-skrivande. Vår bedömning är att målet uppfylls.

Rekommendation

Kandidat: Vi ser förhållandevis lite spår av moment som förbereder för uppsatsskrivandet jämfört med andra ämnen. Vi föreslår att man introducerar träning i informationssökning på lägre nivåer, i den mån detta inte redan görs, och lägger in det föreslagna momentet med PM-skrivande i C-kursen.

Master: Även i masterutbildningen kan det läggas in förberedande moment för uppsatsarbetet. Kursen Aktuella forskningsområden (se Sammanfattande utlåtande) borde vara ett hjälpmedel här.

Mål 3

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt att genomföra uppgifter inom givna tidsramar.

För masterexamen skall studenten visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete.

Bedömning

Kandidat: Målet uppfylls genom examensarbetet.

Master: Självständigheten visar sig enligt självvärderingen i studenternas förmåga att själva och med ökad grad av säkerhet formulera sina uppsatsämnen. Självvärderingen kommenterar inte förmågan att genomföra en uppgift inom givna tidsramar, inte heller förmågan att utvärdera det genomförda arbetet. Man får anta att det senare sker i form av oppositioner och försvar av examensarbeten, men detta kunde ha uttryckts explicit. I intervjun framkom dock att

ämnet bedömer att denna förmåga förbättrats med åren. Vi finner att målet uppfylls, dock med viss tvekan i fråga om tidsramar.

Rekommendation

Kandidat: se under Mål 2.

Master: Tydliggör för studenterna vilken roll tidsplaneringen spelar i bedömningen av examensarbetet. I de fall där en student t.ex. skriver uppsats parallellt med andra studier och inte de facto håller helfart i arbetet kan handledare och student gemensamt lägga upp en tidsplan i starten. Tydliggör också oppositionens och försvarets roll i måluppfyllelsen.

Mål 4

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika grupper.

För masterexamen skall studenten visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika grupper.
--

Bedömning

Kandidat: Ämnet lyfter fram den fortlöpande skolning som det muntliga översättnings- och kommentarsarbetet innebär. Vidare hänvisas till oppositionen av en studentkollegas uppsats. Dialog med andra grupper genomförs i form av uppsatsseminarium där inte alla är insatta i ämnet som behandlas. Vi bedömer att målet uppfylls men att man borde kunna finna sätt att vidga dialoggruppen.

Master: Ämnet hänvisar till examensarbetet som den tydligaste examinationen av detta mål. Det verkar idag inte finnas någon träning i att presentera i internationella sammanhang. Vi finner att målet är uppnått men med ett frågetecken för den internationella dimensionen.

Rekommendation

Kandidat: Ett förslag till möjlig form av dialogaktivitet är att införa ett moment där studenterna gemensamt genomför en utåtriktad aktivitet och presenterar sitt ämne, t.ex. i form av gymnasiebesök, podcast osv. Detta skulle också kunna bidra positivt till uppfyllandet av mål 5, 6 och 7.

Master: Ämnet föreslår att man ska bli bättre på att utnyttja lärarnas internationella kontaktnät. Detta tillstyrkes varmt. Studenter på masternivå kan också uppmuntras att söka sig till konferenser med i första hand posterpresentationer, som är ett utmärkt sätt att föra fram även mer begränsade forskningsresultat.

Mål 5

För kandidatexamen skall studenten visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom det område som utbildningen avser.
--

För masterexamen skall studenten visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

Bedömning

Kandidat: Ämnet lyfter i självvärderingen fram olika exempel på hur latinkunskaper kan bidra positivt till forskarstudier i andra språk. Man kunde också ha lyft fram de generiska kompetenser som bör bli resultatet av ett djupgående språkstudium, i form av t.ex. ökad språklig och stilistisk säkerhet och förbättrad kommunikativ förmåga.

Vi har ingen anledning att tro att latinstudenterna inte uppnår detta, och anser att målet uppfylls.

Master: Utbildningen förbereder för en forskarutbildning, och studenterna har också uppövat sin förmåga till systematiskt och analytiskt tillvägagångssätt. Vi bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

Master: Vi föreslår att ämnet ser på möjligheterna att lägga in en praktikkurs som åtminstone valfri kurs i masterprogrammet, efter mönster av andra ämnen vid institutionen (t.ex. grekiska).

Värderingsförmåga och förhållningssätt

Mål 6

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter.
--

För masterexamen skall studenten visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete.
--

Bedömning

Kandidat: Självvärderingen lyfter fram träningen i att analysera lästa texter och diskutera dem utifrån deras historiska kontext. De vetenskapliga aspekterna tränas i första hand genom kritisk granskning av t.ex. textkommentarer och andra former av

sekundärlitteratur. Etiska aspekter verkar inte beröras alls. Vi finner med viss tvekan att målet uppfylls (se Rekommendationer nedan).

Master: Självvärderingen beskriver utbildningens historiska perspektiv som en av grundstenarna för samhällelig och etisk bedömning. Vi finner att målet uppfylls.

Rekommendation

Kandidat: Vi föreslår att ämnet också lägger in receptionshistoriska moment i utbildningen som ett led att öka reflektionen över den antika kulturens roll i senare tiders samhällsbilder. Även om ämnet inte arbetar med försöksdjur bör allmänna forskningsetiska perspektiv ingå i utbildningen. Det är möjligt att så redan sker utan att det sägs explicit, men om inte bör det ingå i träningen för uppsatsskrivande.

Master: Även på masternivå skulle studiet av antikreception vara en bidragande faktor till ökad reflektion kring antikens roll för identitetsbyggande, statusmarkering och ideologi både historiskt sett och i nutid. Ett internationellt perspektiv bör ingå även för detta mål.

Mål 7

För kandidatexamen skall studenten visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används.

För masterexamen skall studenten visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Bedömning

Kandidat: Självvärderingen beskriver hur studenterna får inblick i kunskapens roll i de samhällen och kulturer som präglades av att använda latin i olika sammanhang. Detta är en något mer ämnes-

introvert tolkning av målet än vad man vanligen ser. Man hänvisar dock också till en ökad historisk förståelse som bas för insikt om kunskapens roll i det moderna samhället. Vi uppfattar att målet uppfylls.

Master: Punkten om insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar osv kommenteras inte direkt i självvärderingen.

Rekommendation

Kandidat: Vi föreslår att ämnet reflekterar över en vidare tolkning av kunskapsbegreppet.

Master: Inför moment som ger studenten möjligheter att skaffa insikter om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, eller tydliggör hur detta redan sker.

Mål 8

För kandidatexamen skall studenten visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens.

För masterexamen skall studenten visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Bedömning

Kandidat: Självvärderingen beskriver på vilket sätt detta övas under utbildningens gång, men konkluderar med att det inte examineras förrän i D-nivåns uppsatsskrivande. Granskarna bedömer att målet uppfylls.

Master: Granskarna bedömer att målet uppfylls.

Rekommendation

—

Aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ ämnesdidaktisk kompetens samt lärarkapacitet.

Bedömning

I självvärderingen beskrivs att alla lärare ska ha genomgått högskolepedagogisk kurs och för handledning även relevanta handledningskurser. Lärarresursen är två professorer, med tillskott av två undervisande forskare och en doktorand. Detta torde vara den möjliga bemanningen för ett ämne av denna storlek. Det framgår inte av självvärderingen om båda professorerna har högskolepedagogisk utbildning.

Utbildningens kontinuerliga uppföljning och utveckling

Bedömning

Grundutbildningen har nyligen omarbetats, och som tidigare nämnts gör lärarlaget ett stort arbete när det gäller att utarbeta nytt undervisningsmaterial. Man genomför kursutvärderingar och för dialog med studenterna. Kursrapporter sammanställs för de olika

kurserna. Av dessa framgår det att svarsfrekvensen på utvärderingar är låg, ett välkänt fenomen. I vissa kurser är det också av storleksskäl omöjligt att upprätthålla anonymitet. Ett förslag här är att ämnet prövar muntliga utvärderingar under kursens gång, gärna med någon annan än undervisande lärare (idealt sett t.ex. en studievägledare).

Ytterligare aspekter

Här görs en samlad bedömning av följande aspekter:

- internationalisering och internationella perspektiv liksom hållbarhetsperspektiv främjas,
- jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningen,
- utbildningen svarar mot individers och samhällets behov av bildning och professionell kunskap och förbereder studenterna för ett framtida arbetsliv,
- att studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen,
- det finns en tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö för alla studenter

Ämnet har ett omfattande internationellt nätverk, och hänvisar också till studenternas språkkunskaper i andra språk än latin. Man får regelbundet gästande doktorander och masterstudenter till institutionen.

Hållbarhetsperspektivet främjas genom den historiska överblicken över samhällsförändringar som ingår i studiet. Man redogör tillfredsställande för jämställdhetsperspektivet och frågan om individers och samhällets behov av bildning och kunskap. I frågan om studentinflytande hänvisas till kursvärderingar och dialoger med studenterna.

Frågan om studiemiljö besvaras med ett beklagande av att studenterna inte längre har tillgång till ett internt seminariebibliotek vilket har lett till mindre ämnessammanhållning än tidigare. Det förefaller dock som om miljön i Engelska parken generellt är ganska studievänlig.

Bilaga 1: Underlag till bedömagruppen

Bilaga 2: Program platsbesök, den 20–24 april 2020